

Publieksdag Hersentumoren

Zaterdag 19 maart 2016
Inn Style, Maarssen

Epilepsie

Dr Tom J Snijders

Neuroloog, UMC Utrecht

Voorzitter redactieraad Hersentumor.nl

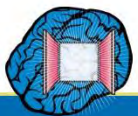

University Medical Center
Utrecht

In samenwerking met:

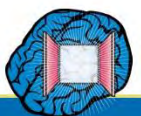
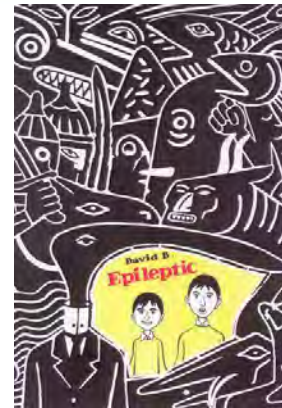
- Epilepsie: symptoom van de tumor
- Medicatie
- Status epilepticus
- Rijgeschiktheid
- Nieuwe ontwikkelingen

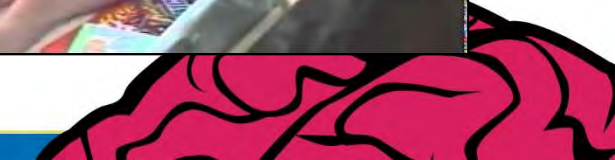
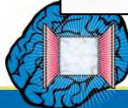
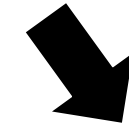
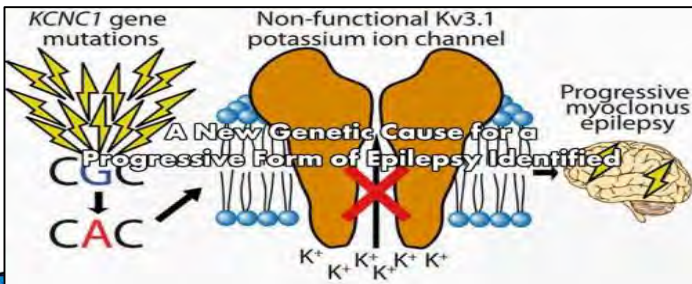
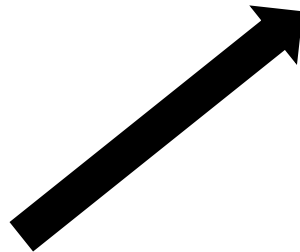
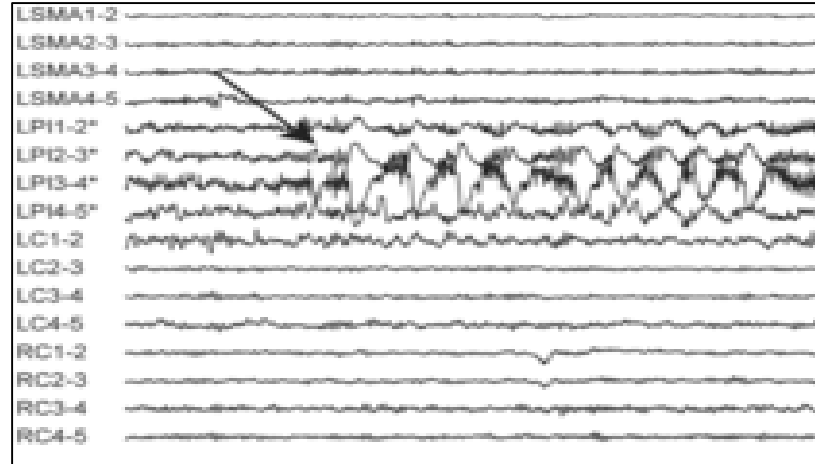
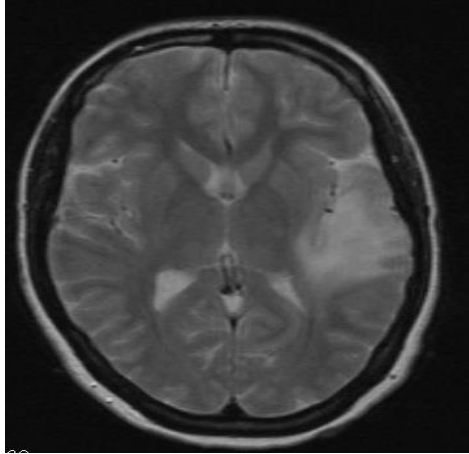
This one is horrendous.

The convulsions go on and on. They twist him into knots.

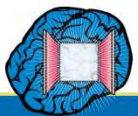

Epilepsie: symptoom van de tumor

Epilepsie: symptoom van de tumor

- Veel hersentumor-patiënten hebben epilepsie
  - Hersenlymfoom: 10%
  - ‘glioneuronale tumor’: bijna 100%
- Vele vormen
  - Partieel
    - Eenvoudig partieel: Patiënt is normaal bij bewustzijn
    - Complex-partieel: Bewustzijn is verminderd
  - Gegeneraliseerd

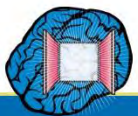
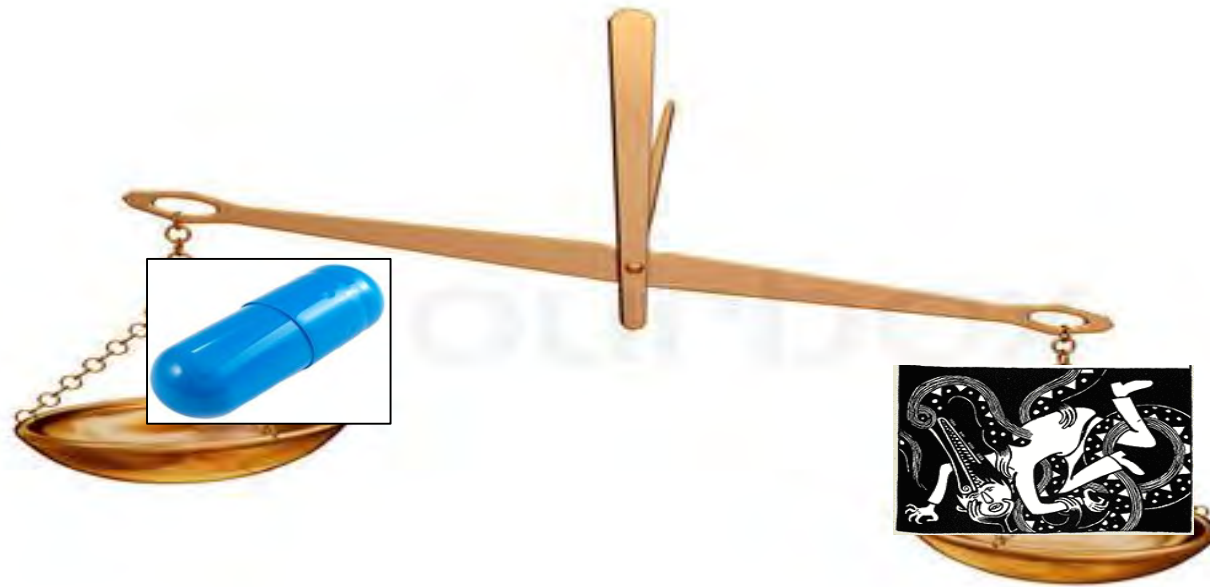
Epilepsie: symptoom van de tumor

Epilepsie geeft verminderde kwaliteit van leven, vooral door

- Aanvallen zelf:
  - Verwondingen
  - Nasleep
  - Status epilepticus: ziekenhuisopname, blijvende schade
- Angst voor aanvallen
- Rijgeschiktheid
- Bijwerkingen medicijnen: vermoeidheid, denken/onthouden, ...

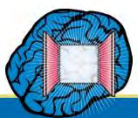

Medicatie

Medicatie

- Aanvalsmedicatie:
  - Doel: aanval laten ophouden
- Onderhoudsmedicatie:
  - Aanvallen voorkómen (of verminderen)
  - Ernst van aanvallen verminderen
  - Meestal al starten na 1^e aanval

Medicatie: onderhoudsbehandeling

Richtlijn epilepsie (NVN,2013)

1^e keus bij tumor-gerelateerde epilepsie

Lamotrigine (Lamictal)

Levetiracetam (Keppra)

Valproïnezuur (Depakine)

2^e keus

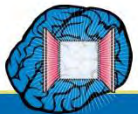
Pregabaline (Lyrica)

Gabapentine (Neurontin)

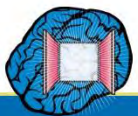
NIET

Enzym-inducerende med (Oxcarbazepine, carbamazepine, fenytoïne, topiramaat)

- Keuze maken: effectiviteit, bijwerkingen
  - niet te voorspellen voor individu
  - 'trial and error'
- Medicatie moet samengaan met (toekomstige) andere behandeling
  - Chemotherapie
  - Dexamethason

Status epilepticus

Status epilepticus

Voortdurende aanval, langer dan 30 minuten → eigenlijk al na 5 minuten

- Intensieve behandeling, meestal in ziekenhuis
- Soms lange nasleep, soms blijvende restverschijnselen
- Gegeneraliseerde status epilepticus: mogelijk levensbedreigend

Adviezen:

- Waarschuw op tijd, ook bij 'milde' aanvallen → Snelle behandeling werkt het beste
- Bij bekende epilepsie: gebruik aanvalsmedicijn bij lange aanval

Rijgeschiktheid

Eigen verklaring

Aanvraagformulier voor het verkrijgen van een Verklaring van rijgeschiktheid. Het **eerst** goed de toelichting voordat u het formulier invult. Vraag in blokletters duidelijk leesbaar schrijven en een zwart of blauw schrijvende pen gebruiken. Invullen niet zo X maar zo •

Burgerservicenummer

Naam / voorletters

Eerste voornaam voluit

Stratenaam / huisnummer + toevoeging

Postcode / woonplaats

Geboortedatum / geboorteplaats

Telefoonnummer / e-mailadres

De reden van aanvraag betreft voorgesloten rijexamen gewijzigde gezondheidsstatus vernieuwing rijbewijs aanvraag rijbewijs / rijbewijs

Categorie[en] A1, A2, A B B1, B2

Beantwoord de onderstaande vragen als volgt: ja, nee, niet van toepassing

- 1. Hebt u last van afwijkingen van epileptische aanvallen, fitte aanvallen of abnormale slaaperigheid gedurende of andere bewustzijnsstoornissen? ja nee
- 2. Hebt u last van of last gehad van ernstige stoornissen of ernstige duizelingen? ja nee
- 3. Bent u onder behandeling of onder behandeling geweest voor een psychiatrische stoornis, een hersenlekkage -zoals een beroerte- of een ziekte van het zenuwstelsel? ja nee
- 4. Maakt u misbruik van of hebt u misbruik gemaakt van alcohol, geneesmiddelen, drugs of andere geestesverminderende of bedwelkende middelen of bent u daarvoor ooit medisch onderzocht of onder behandeling geweest? ja nee
- 5. Wordt u wereld u behandeld voor meedijnde ziekten als suikerziekte, hart- en vaatziekten, verhoogde bloeddruk, nierziekte of longziekte? Of hebt u een hart- of vaatoperatie ondergaan? ja nee
- 6. Kunt u een arm, een hand of uw vingers niet of slechts beperkt gebruiken? ja nee
- 7. Kunt u een been of voet niet of slechts beperkt gebruiken? ja nee
- 8. Ziet u minder goed met één of beide ogen, zelfs als u gebruik maakt van een bril of contactlenzen? ja nee
- 9. Wordt u wereld u behandeld door een oogarts? Of hebt u een oogoperatie of een laserbehandeling van de ogen ondergaan? ja nee
- 10. Gebruikt u medicijnen die volgens de bijzitter de rijvaardigheid kunnen beïnvloeden, zoals slaapmiddelen, kalmeringsmiddelen, antidepressieve middelen, antipsychotische middelen of spreekmiddelen? ja nee
- 11. Hebt u nog andere aandoeningen, ziekten of functiebeperkingen die het besturen van motorrijtuigen moeilijker maken? ja nee

Onbegrijpende verklaring bevoegde instantie vragen zij en naar aanleiding te hebben beantwoord. Art. 14 Wet rijbewijswet 1994, 21e toelichting. Het CBR neemt alle informatie op in een digitaal medisch dossier. Het is de verantwoordelijkheid van de formulerende partij te zorgen dat het CBR niet de informatie kan verspreiden aan andere partijen.

Resultaat in cijfers: ja=1, nee=0, niet van toepassing=2

Datum

Handtekening

© 2011 CBR - Nationaal Verkeersbureau

Rijgeschiktheid

Rijgeschiktheid kan vervallen bij

- Groeiende/progressieve hersentumor
- Epilepsie
- Neurologische uitval van bewegen
- Problemen van denken en onthouden
- Problemen van zien

Rijgeschiktheid

Procedure sinds 1/4/2015:

- ‘Morele meldingsplicht’ → eigen verklaring CBR
- Eigen neuroloog kan toelichting geven (neuroloog is dit niet verplicht)
- CBR behandelt en beslist → eigen behandelaar keurt dus niet!
  - Soms: keuring door onafhankelijk arts
  - Soms: rijtest
  - Rijgeschiktheid meestal voor beperkte periode

Eigen verklaring
Aanvraagformulier voor het verkrijgen van een verklaring van geschiktheid. Lees eerst goed de toelichting voordat u het formulier invult. Zoeg in blokletters duidelijk leesbaar schrijven en een zwart of blauw schrijvende pen gebruiken. Invullen met zo **X** maar zo **o**.

Burgerservicenummer:

Naam / voorletters:

Eerste voornaam voluit:

Straatnaam / huisnummer + toevoeging:

Postcode / woonplaats:

Geboortedatum / geboorteplaats:

Telefoonnummer / e-mailadres:

De reden van aanvraag betreft: voorgescreven rijexamen vernieuwing rijbewijs provisorische gezondheidskeuring aanvraag rijbewijs / rijtoets

Categorie(n): A, A1, A2 B B1, B2

Neuroloog de aanvraagde rijbewijsaflevering met ja nee

1. Hebt u last van of hebt u ooit last gehad van epilepsie, aanvallen, bewusteloosheid, slapeloosheid, wandag of andere bewustzijnsstoornissen?

2. Hebt u last van of last gehad van ernstige schokdoornissen of ernstige hoofdpijn?

3. Belegt u onder behandeling of onder behandeling geweest voor hersenletsel - zoals een beroerte - of een ziekte van het zenuwstelsel?

4. Maakt u misbruik van of hebt u misbruik gemaakt van alcohol, geneesmiddelen of behoevende middelen of bent u daaraan behandeld geweest?

5. Wordt of werd u behandeld voor inwendige ziekten als suikerziekte, bloeddruk, nierziekte of longziekte? Of hebt u een hart- of vaatziekte?

6. Kent u een arm, een hand of uw vingers niet of slechts beperkt?

7. Ziet u een been of voet niet of slechts beperkt?

8. Ziet u minder goed met één of beide ogen, zelfs als u gebruik maakt van een bril?

9. Wordt of werd u behandeld voor een oogarts? Of hebt u een oog- of van de ogen ondergaan?

10. Gebruikt u medicijnen die volgens de bijzitter de rijvaardigheid, deelen, kalmeermiddelen, antidepressieve middelen, antipsychotica, of andere middelen kunnen beïnvloeden?

11. Hebt u nog andere aandoeningen, ziekten of functiebeperkingen die het rijden kunnen beïnvloeden?

Ondergetekende verklaart bovengenoemde vragen zelf en naar waarheid te hebben beantwoord. Het CBR neemt alle informatie op in een digitaal medisch dossier. Met het ondertekenen akteert de CBR een van de arts naar een medisch specialist.

Datum:

© 2015 CBR - medisch verkeer

Rapport specialist - Neuroloog

Beeld over MRI/Pet/CT en overige gegevens: ja, beeld nee, beeld

Paragraaf 3.4. Regeling etens geschiktheid: ja, beeld nee, beeld

Wat is meer informatie te vinden? Op www.cbr.nl/voorstellen en in de Regeling

aan geschiktheid 2010, vindt u meer informatie over de onderwerp.

Het formulier kunt u downloaden op: www.cbr.nl/voorstellen. Tevens kunt u informatie aanvragen via een speciaal telefoonnummer voor artsen 088 222 6300.

Opties: U kunt het formulier voorzien van handtekening opstellen naar CBR diverse Rijgeschiktheid, postbus 1066, 1280 CD Bilthoven.

Beoordelbare gegevens:

Voorletters en achternaam:

Keurmerk brief CBR:

Geboortedatum:

Woonplaats:

Datum onderzoek:

Diagnose:

Multiple Sclerose: ja, beeld nee, beeld

Parkinson: ja, beeld nee, beeld

Overig, namelijk:

Sinds:

Type Multiple Sclerose:

Relapsing remittent

Milde vorm

Progressief relapsing

Secundair progressief

Primair progressief

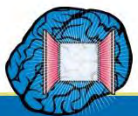
Clinically isolated syndrome

Actuele klachten:

Objectieve bevindingen:

Waarnemen:

Cognitief:

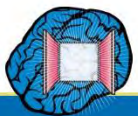
Rijgeschiktheid

Regels bij epilepsie & hersentumor (samenvatting):

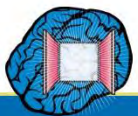
- 1x aanval: 6 maanden rij-ongeschikt
- >1x aanval: 12 maanden rij-ongeschikt
- Anti-epileptica: i.h.a. geen bezwaar, wel bezwaar bij afbouw anti-epileptica binnen 2 jaar na laatste aanval

Mogelijke uitzonderingen

- Aanval tijdens afbouw medicijnen
- Uitsluitend lichte aanvallen (bijv tintelingen arm)
- Uitsluitend nachtelijke aanvallen

Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen

Tumorbehandeling en epilepsie

- Operatie geeft afname epilepsie, vooral bij ruime resectie
- Radiotherapie geeft afname epilepsie
- Succesvolle chemotherapie geeft waarschijnlijk afname epilepsie
- Bekend van o.a. gliomen, meningeomen, hersenmetastasen

Nieuwe ontwikkelingen

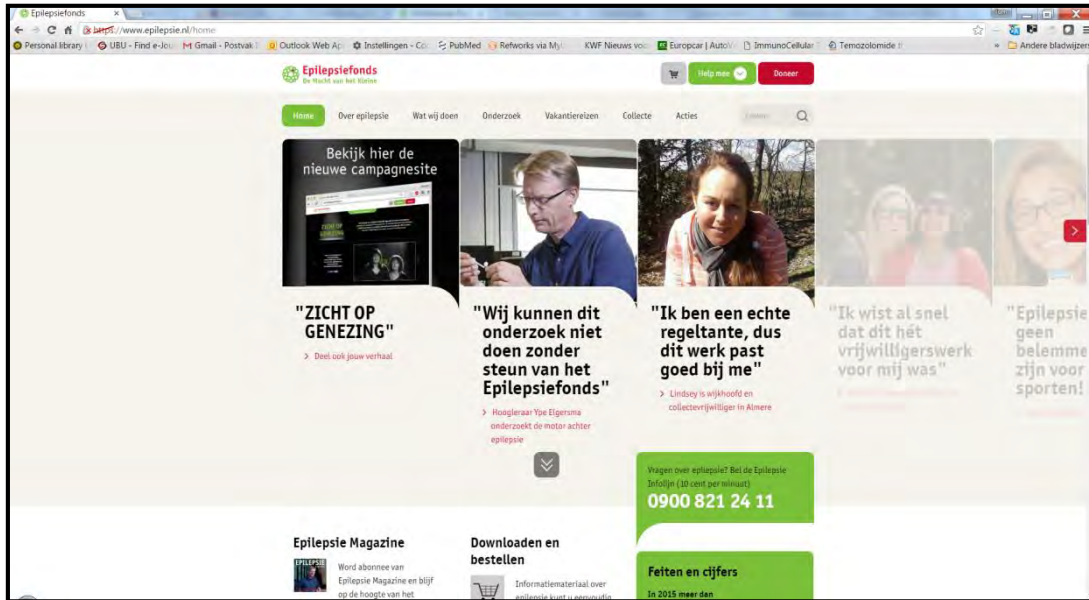
Nieuwe medicijnen

- Aantal epilepsie-medicijnen breidt uit
- Vaak goed te combineren met andere medicijnen
- Meerwaarde voor epilepsie bij hersentumor (nog) niet aangetoond

Meer informatie

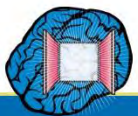
www.epilepsie.nl

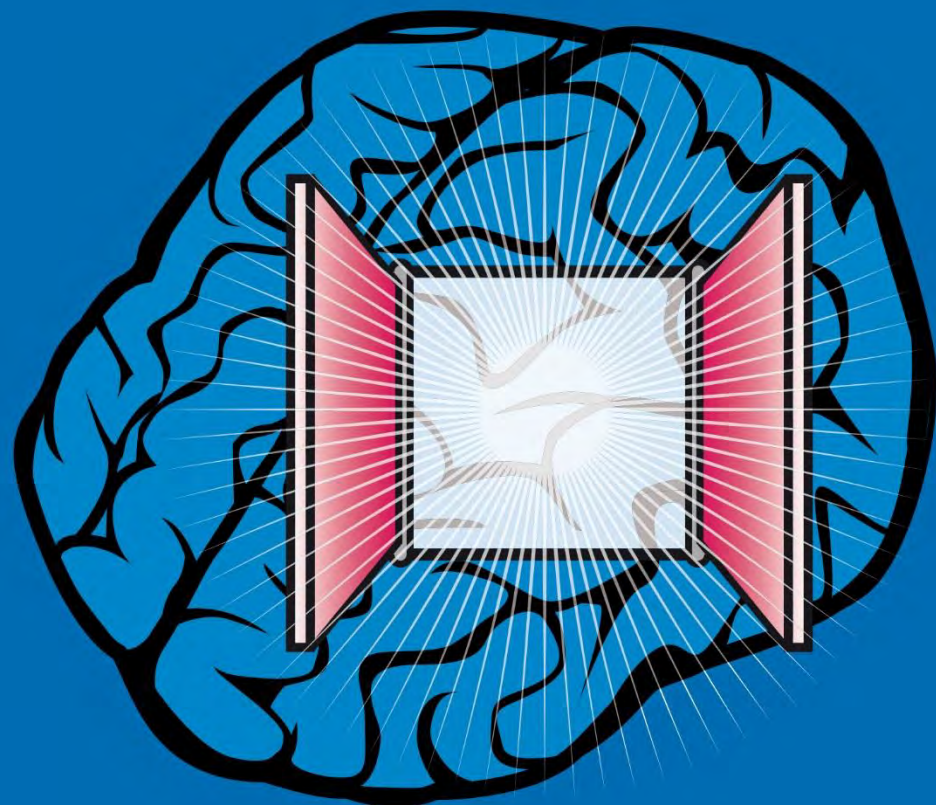
www.hersentumor.nl

Om mee naar huis te nemen

- Epilepsie bij een hersentumor is een symptoom
- Aanvalsvrijheid is het doel, met beperkte bijwerkingen van medicatie
- Medicatie voor epilepsie is maatwerk
- Status epilepticus: handel op tijd
- Rijgeschiktheid: overleg met uw behandelaar, melden bij CBR
- Tumorbehandeling kan ook tegen de epilepsie werken

Publieksdag Hersentumoren

Zaterdag 19 maart 2016
Inn Style, Maarssen

In samenwerking met:

